

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ดำเนินการวิจัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 โดยเริ่มเปิดการศึกษาให้แก่ศึกษารุ่นแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 มหาวิทยาลัยได้ขยายตัวทางวิชาการเพิ่มขึ้นมากอันเป็นผลสืบเนื่องจากการต้องการของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้น การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการและมุ่งผลิตบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในแต่ละแขนงวิชาชีพในระดับสูง เพื่อการพัฒนาประเทศและสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคัดเลือกบุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์อีกด้วย เพื่อให้มีความรู้กว้าง มีคุณธรรมและมีความสามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างดี กล่าวโดยสรุป การจัดการอุดมศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

- 1) เพื่อเป็นกำลังคน (Manpower) ส่วนนี้เป็นการผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองทางด้านมาตรฐานวิชาชีพและมาตรฐานวิชาการและตอบสนองความต้องการของสังคม
- 2) เพื่อให้เป็นคนที่สมบูรณ์ (Manhood) จากประวัติการอุดมศึกษาและปรัชญาเมธีหลายท่านระบุว่า บัณฑิตในทุกสาขาวิชาชีพจะต้องมีความเป็นคนที่สมบูรณ์

สถาบันอุดมศึกษา จึงเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ บทบาทของการศึกษาจำเป็นต้องสอดแทรกให้สามารถเสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะ และทัศนคติ ช่วยให้นักศึกษารู้จักตนเองสามารถรู้จักและเข้าใจความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความรู้ในการแก้ปัญหา เสริมสร้างชีวิตและสังคมที่ดีขึ้น กล่าวคือ การศึกษาต้องช่วยพัฒนาที่สมอง ร่างกายและจิตใจ การศึกษาระดับอุดมศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากระดับมัธยมศึกษามาก โดยเฉพาะผู้ที่เข้าศึกษาในชั้นปีที่ 1 จะเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่ออย่างมาก จากช่วงวัยของวัยรุ่นตอนต้นมาสู่วัยรุ่นตอนปลายอายุประมาณ 18-19 ปี การเปลี่ยนเพื่อน เปลี่ยนสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนความรู้สึก เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องมีการปรับตัวต่อสถานการณ์และสิ่ง
 แปลกใหม่หลายประการ จากกระบวนการเรียนที่มีอาจารย์ประจำชั้นคอยดูแลใกล้ชิดมาสู่โลกที่
 ค่อนข้างอิสระ จากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่มีการตัดสินใจด้วยตนเองน้อยมาสู่การตัดสินใจ
 ด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ ต้องเลือกโปรแกรมเรียน เลือกวิชาเรียน เลือกเวลาเรียน
 ด้วยตัวเอง พบกลุ่มเพื่อนใหม่ที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน ต้องพักอยู่ในห้องพักกับบุคคลอื่นซึ่งแตกต่าง
 ไปจากการพักอยู่กับครอบครัว บุคคลใกล้ชิดคุ้นเคย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่นักศึกษาต้อง
 ใช้ความพยายามในการปรับตัวเป็นอย่างมาก บางคนอาจใช้เวลา 1-2 ปี จึงจะปรับตัว
 ได้ดี นักศึกษาที่สามารถพัฒนาความรู้สึก มั่นใจ มีเป้าหมาย สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับ
 ผู้อื่น เรียนรู้วิธีการตัดสินใจ มีค่านิยมของตนเองตั้งแต่วัยต้นปีการศึกษาที่ 1 จะสามารถ
 ปรับตัวต่อปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ส่วนนักศึกษาที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม
 ล้อมใหม่ มักเกิดความเครียดทางจิตใจและมีผลต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต ระยะเวลา
 การศึกษาในชั้นปีที่ 1 จึงเป็นระยะวิกฤตที่สำคัญที่มีผลต่อการเรียนต่อไปจนสำเร็จการศึกษา
 ประสบการณ์ปีที่ 1 ที่ผิดพลาดล้มเหลว อาจเป็นผลทำให้คนส่วนหนึ่งไม่สามารถจะศึกษา
 ต่อไปจนสำเร็จการศึกษาได้ อาจจะทำให้เกิดปัญหาใหญ่และรุนแรงขึ้นมา ซึ่งจะส่งผล
 กระทบในเรื่องค่าใช้จ่ายในการศึกษา ซึ่งเป็นภาระของบิดามารดา ผู้ปกครองของนักศึกษา
 และรัฐบาล ซึ่งต้องจ่ายเงินสนับสนุนให้แก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐเป็นจำนวนมากทุกปี
 นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อความต้องการของตลาดแรงงานอีกด้วย

วัลลภ (2527) ได้วิจัยเรื่อง ค่าใช้จ่ายต่อหัวนิสิต/นักศึกษา ในส่วนที่เป็นงบ
 ดำเนินการ ในปีงบประมาณ 2523 ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีค่าใช้จ่ายต่อ
 หัวนิสิต/นักศึกษาในส่วนที่เป็นงบดำเนินการสูงเป็นอันดับสอง (34,768 บาท) รองลงมา
 จากมหาวิทยาลัยมหิดล (56,748 บาท) วิทยามหาวิทยาลัยที่มีค่าใช้จ่ายต่ำสุดคือ มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์ (9,542 บาท) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อหัวนิสิต/นักศึกษา
 ในส่วนที่เป็นงบดำเนินการตามลักษณะของแผนงาน พบว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นสถาบัน
 ที่มีค่าใช้จ่ายต่อหัวนิสิต/นักศึกษางานบริหารทั่วไปสูงสุดคือ 10,656 บาท เมื่อพิจารณา
 ค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษา ทั้งจากเงินงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้
 มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีค่าใช้จ่ายต่อหัวนักศึกษา โดยเฉลี่ย 124,548 บาท/หัวนักศึกษา
 (เรื่องชัย จรุงศิริวัฒน์ และวีระกุล ชายพา, 2535) จึงเห็นได้ว่า การลงทุนค่าใช้จ่ายต่อ

หัวในการศึกษาระดับอุดมศึกษาค่อนข้างสูงทำให้การรับนักศึกษาทำได้จำกัด (ยกเว้นมหาวิทยาลัยเปิด) ในขณะที่เดียวกันปีหนึ่ง ๆ จะมีผู้ประสงค์เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวนมาก ทำให้คาดหวังได้ว่า ผู้ที่ผ่านการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐน่าจะเป็นผู้ที่มีความสามารถทางการเรียนสูงอยู่ในระดับใกล้เคียงกันและสามารถศึกษาได้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ของหลักสูตร เนื่องจากค่านิยม ความสนใจ และพฤติกรรมที่ดี ๆ ของนักศึกษานั้น เกิดขึ้นตั้งแต่ในระดับมัธยมศึกษา การศึกษาในมหาวิทยาลัยมีส่วนเพียงแต่ทำให้อ่านค่านิยม ความสนใจและพฤติกรรมเหล่านั้นชัดเจนขึ้นเท่านั้นเอง แต่กลับพบว่า มีนักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ตกออกหรือลาออกกลางคันก่อนสำเร็จการศึกษา หรือใช้เวลาศึกษามากกว่าที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นับเป็นความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในขณะที่รัฐมีทรัพยากรและงบประมาณอย่างจำกัด จึงเห็นได้ว่าปัญหาการปรับตัวนั้นไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะตึงเครียดทางอารมณ์ หรือเกิดปัญหาสุขภาพจิตทำให้นักศึกษาใช้ชีวิตอยู่อย่างไม่มีความสุขเท่านั้น ยังส่งผลถึงจุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดของสถาบันการศึกษาที่ต้องการผลิตนักศึกษาให้จบหลักสูตรตามเวลาที่กำหนดและมีประสิทธิภาพ งานในฝ่ายกิจการนักศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งนอกเหนือจากการจัดหลักสูตร การบริหาร การเรียนการสอน สภาพแวดล้อมที่จะช่วยพัฒนาตัวนักศึกษาและช่วยเสริมให้เป็นผู้มีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน อันจะส่งผลให้ผู้ที่จบการศึกษาออกมาเป็นบัณฑิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านความรู้ สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ ผู้วิจัยในฐานะที่ทำงานในฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงมีความประสงค์ทำการวิจัยนี้เพื่อศึกษาปัญหาการปรับตัวของนักศึกษาปี 1 มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการให้ความช่วยเหลือนักศึกษาต่อไป นอกจากนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังจะได้รับรู้ปัญหาเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการผลิตบัณฑิตที่มีสุขภาพจิตดีและสามารถพัฒนาศักยภาพแห่งตนได้อย่างเต็มที่

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นแต่ละคณะ เกี่ยวกับ

ปัญหาการปรับตัว 10 ด้าน คือ

1.2.1 ด้านสุขภาพ

- 1.2.2 ด้านการเงินและที่อยู่อาศัย
- 1.2.3 ด้านกิจกรรมทางสังคมและนันทนาการ
- 1.2.4 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
- 1.2.5 ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว
- 1.2.6 ด้านบ้านและครอบครัว
- 1.2.7 ด้านศีลธรรมจรรยาและศาสนา
- 1.2.8 ด้านการปรับตัวทางการเรียน
- 1.2.9 ด้านอนาคตเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา
- 1.2.10 ด้านหลักสูตรและการสอน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 การวิจัยนี้ศึกษาปัญหาการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นเฉพาะ
ปัญหาการปรับตัวด้านต่าง ๆ 10 ด้านเท่านั้น

1.3.2 ประชากรในการวิจัยนี้เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี 1 ระดับ
ปริญญาตรีทุกคณะ ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคปลาย ปีการศึกษา 2535

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นสามารถสำรวจได้และวิธีการสำรวจ
ใช้แบบสำรวจปัญหาการปรับตัวของนิสิตนักศึกษาของสุภาพรณ รัตนจรัส (2524) ซึ่ง
ดัดแปลงจากแบบสำรวจปัญหาสำหรับนิสิตนักศึกษาของมูนีย์ (Mooney Problem Check
List : College Form)

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาปี 1 มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ลงทะเบียนเรียนในภาค
ปลาย ปีการศึกษา 2535

การปรับตัว หมายถึง ความพยายามที่บุคคลจะลดความเครียด ความคับข้องใจและ
แสวงหาทางที่จะตอบสนองความต้องการของตนเองไม่ว่าจะเป็นความต้องการทางกายหรือ

ทางจิต

ปัญหาการปรับตัว หมายถึง ปัญหาที่นักศึกษาประสบและรับรู้ในระดับจิตสำนึกว่าได้รับโดย
นักศึกษา รายงานปัญหาของตนเองด้วยวิธีตอบแบบสำรวจปัญหาของนิสิตนักศึกษา ซึ่งแบ่ง
ออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการเงินและที่อยู่อาศัย ด้านกิจกรรมทางสังคม
และนันทนาการ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านการปรับตัวทางอารมณ์และส่วนตัว
ด้านบ้านและครอบครัว ด้านศีลธรรมจรรยาและศาสนา ด้านการปรับตัวทางการเรียน
ด้านอนาคตเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาในการปรับตัวของนักศึกษาปี 1 มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น ทั้ง 10 ด้าน อันจะเป็นประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือและจัดสภาพแวดล้อม
ทางวิชาการและสังคมให้เหมาะสมกับสภาพของนักศึกษาและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนานักศึกษา
ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างมีความสุข สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้
เต็มที่ อันจะทำให้ภารกิจของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ดำเนินต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและ
เป็นแนวทางในการลดปัญหาความสูญเสียทางการศึกษาได้ทางหนึ่ง

2) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการปรับตัวของนักศึกษาปี 1 มหาวิทยาลัยขอนแก่น จะ
เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและการดำเนินงานในฝ่ายกิจการนักศึกษา ช่วยทำให้เข้าใจถึง
ความต้องการและสภาพปัญหาของนักศึกษาเมื่อเริ่มเข้าศึกษาในปี 1 และหาทางช่วยเหลือ
พร้อมทั้งป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับนักศึกษาในปีการศึกษาต่อ ๆ ไป